

ОБЗОРЕН ВСТЪПИТЕЛЕН УРОК ЗА ЛИЧНОСТТА И ЕМОЦИОНАЛНИЯ СВЯТ НА ЕЛИСАВЕТА БАГРЯНА

Надя Маджирова

Урокът е въз основа на биографичен материал (подходящ в това отношение е предговорът на акад. Петър Динеков (Динеков 1968) към книга с избрани стихотворения от Багряна) и на изказвания на поетесата или на нейни съвременници по темата „Духовният свят на грешната и свята жена Багряна“. Задължително в този урок се търсят и лирическите проекции на Багряния духовен свят в представителни творби като „Стихии“, „Амазонка“, „Зов“, „Вик“, „Видение“, „Кукувица“, „Моята песен“, „Потомка“ и в откъси от по-късната творба равносметка „Живота, който исках да бъде поема“. Анализът на образния свят на повечето от изредените творби насочва към разкрепостената индивидуалност и неспокойния и еманципиран дух на лирическата героиня, който говори не само за виталността на светоусещанията ѝ, но и за едно ново, различно от установеното разбиране за свободата на жената, определящо нейната позиция на „нарушителка“, на грешница според утвърдените етични норми. Темата дава възможности и за размисъл върху противоречивостта в женската природа, за съвременния идеал за жена, дори за проследяване на развитието на идеала за жена през вековете въз основа на литературната компетентност на учениците. По предложените проблеми по-задълбочено би могло да се разсъждава в часовете за профилирана подготовка или след цялостното разглеждане творчеството на Багряна.

За мотото на урока могат да послужат ключови стихове на Багряна: „Как ще спреш ти мене - волната, скитницата, непокорната...“ („Стихии“) или „Аз искам само, само да обичам“ („Вик“).

Специално внимание в този урок трябва да се отдели на стихотворенията „Стихии“ и „Амазонка“, в които се оглежда непримиримата и страстна душа на лирическата героиня. В „Амазонка“ тя с опияняващо възторжено чувство разкрива своята оптимистична същност и мечти, свързани с усещането за безметежността на младостта и радостта от живота:

*Вее утринна прохлада
в моето лице -
Аз съм млада, млада, млада
С огнено сърце.*

Учениците могат да се насочат да наблюдават лексикални средства - за да разкрият силата на словото в творбата. Опиянението от младостта, устремът към непознатото тук се поражда и от усещането за динамика, постигнато както чрез метафоричния образ на летящия вихрен кон, след който „песен светла се разплита“, така и чрез стихотворния ритъм и кръстосаните рими. Представата за простора - „пред очите ми цъфти // неогледен мир“ - създава внушение за щастие в реалното настояще. Повторението „млада“ в първата строфа изразява основния тон, а заглавието определено насочва към духовната същност на лирическата героиня. Незнайни кътчета крие от нея светът и тя се стреми към тях с цялото си сърце, вярвайки, че ще открие „извора лъчист... животворен, чист“.

Развихрена младост, беспокойствие, вътрешна освободеност и самочувствие извират и от една от най-емоционалните и ярки творби на Багряна - „Стихии“. Анализът трябва да разкрие метафоричната взаимосвързка между душевния свят на младата жена и природните сили, които неслучайно са пресъздадени в тяхната стихийност. Основният проблем, ръководещ учениците при тълкуването на текста, би могъл да бъде: „Как поетесата представя духовната същност на лирическата героиня?“ Наблюденията върху структурата на творбата, риторичната въпросителност на първите три строфи, синтактичният паралелизъм и анафоричното повторение „Можеш ли да спреш ти...“ недвусмислено водят до обобщаващия извод:

*Как ще спреш ти мене - волната, скитницата,
непокорната -
родната сестра на вятъра, на водата и на виното,
за която е примамница непостижното, просторното,
дето все сънува пътища - недостигнати, неминати, -
мене как ще спреш?*

За разкрепостения женски дух няма прегради, защото вплъщава природните сили, а те са вечни и несломими. Така естествено произтича идеята за вечното в жената. Същата идея намира ново смислово-емоционално решение в стихотворението „Вечната“.